

ISSN 1728-9343

СХІД

*Аналітично-інформаційний
журнал*

*економіка
історія
філософія*

Миколі Чумаченку - 80

(стор.3)

EAST

Analytic and informative journal

№ 2 (68) березень-квітень 2005

Журнал засновано 1995 року
реєстраційне свідоцтво КВ № 2729 від 02.06.1997 р.

Автор концепції, шеф-редактор
Володимир БІЛЕЦЬКИЙ, доктор технічних наук,
дійсний член НТШ
Редактор Галина СІМЧЕНКО

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Микола ЧУМАЧЕНКО, академік НАН України, доктор економічних наук, професор, м.Київ
Олександр АМОША, академік НАН України, доктор економічних наук, професор, м. Донецьк
Микола БІЛОПОЛЬСЬКИЙ, доктор економічних наук, професор, м. Донецьк
Микола ІВАНОВ, член-кореспондент НАН України, доктор економічних наук, професор, м. Донецьк
Борис БУРКИНСЬКИЙ, академік НАН України, доктор економічних наук, професор, м.Одеса
Степан ВОВКАНИЧ, академік Папської Академії соціальних наук, доктор економічних наук, м.Львів
Белла ШЕЛЕГЕДА, доктор економічних наук, професор, м. Донецьк
В'ячеслав ЛЯШЕНКО, кандидат економічних наук, редактор відділу економіки, м. Донецьк
Ігор ПАСЬКО, кандидат філософських наук, професор, редактор відділу філософії, м. Донецьк
Іван ЯЛІ, доктор філософських наук, професор, м. Донецьк
Михайло МОРОЗОВ, доктор філософських наук, професор, м. Донецьк
Володимир РИЖКО, доктор філософських наук, професор, м. Київ
Віталій ЗАБЛОЦЬКИЙ, доктор філософських наук, професор, м. Донецьк
Олександр КРИВУЛЯ, доктор філософських наук, професор, м. Харків
Микола КИСЕЛЬОВ, доктор філософських наук, професор, м. Київ
Василь ПІРКО, доктор історичних наук, професор, редактор відділу історії, м. Донецьк
Сергій ЛЯХ, доктор історичних наук, професор, м. Запоріжжя
Петро ТРИГУБ, академік Української академії історичних наук, доктор історичних наук, професор, м. Миколаїв
Петро ДОБРОВ, академік Української академії історичних наук, доктор історичних наук, професор, м. Донецьк
Володимир КРАВЧЕНКО, академік Української академії історичних наук, доктор історичних наук, професор, м. Донецьк

Видає: Український культурологічний центр (УКЦентр) за участю: Центру гуманітарної освіти НАН України; Інституту економіки промисловості НАН України.
Друкується за рекомендацією Вчених рад: УКЦентру, Центру гуманітарної освіти НАН України та Інституту економіки промисловості НАН України

Набір та верстка Ганна Педик
Коректор Тетяна Плахтій

Адреса редакції:

83086, м. Донецьк, вул. Артема, 45
тел/факс: (062) 337-04-80, 338-06-97.
e-mail: ukcdb@uvika.dn.ua

Український культурологічний центр:

<http://www.intellect.org.ua>

<http://www.uvika.dn.ua>

Аналітично-інформаційний журнал «Схід»:

<http://www.slovyuk.org.ua/txt/sxid/zmst.html>

З М І С Т

№ 2 (68) березень-квітень 2005

ЮВІЛЕЙ

Олександр Амоша, Володимир Білецький
Короткий нарис наукової, науково-організаційної,
педагогічної та громадської діяльності
М.Г. Чумаченка 3

ЕКОНОМІКА

Марія Туріянська
Теорія динамічного розвитку
економіки в умовах невизначеності й ризику 7

Ольга Кірієнко
Спотові ринки біржових товарів як основа
ф'ючерсної торгівлі в Україні 13

Олександр Хотомлянський, Тамара Дерев'янка,
Збалансована система показників як критеріальна
основа оцінки стратегії підприємства 16

Валерій Дмитрів
Шляхи підвищення потенціалу
персоналу підприємства 18

Олена Пилипенко
Інформаційне забезпечення прийняття
управлінських рішень на сучасному підприємстві 21

Ілля Моргачов,
Принципи підвищення ефективності
інформаційного менеджменту (на прикладі
проектних підприємств Луганської області) 24

Роман Толпежніков
Застосування теорії нечітких множин у рамках
оцінювання маркетингового потенціалу
промислового підприємства 26

Володимир Уланчук, Наталія Оляднічук,
Проблеми підвищення економічної ефективності
м'ясних галузей тваринництва Черкащини 30

Марина Третьяк
Розвиток головних типів власності в Україні 34

Лариса Шаульська
Здоров'я населення в системі відтворення
трудового потенціалу 38

Ірина Беганська, Наталя Садовська
Соціальні пріоритети українського державо-
творення в контексті регіональної політики 44

ІСТОРІЯ

Юрій Романишин
ОУН і УПА як історична реальність
суспільно - політичного життя України 47

Анатолій Саржан
Відбудова металургійного комплексу
Донбасу у перші повоєнні роки (1945-1950 рр.) 55

Микола Алфьоров
Динаміка чисельності населення
Донбасу у 1952-1959 рр. 58

Світлана Куріленко
Формування зовнішньої політики Об'єднаної
Німеччини у період із 1989 р. по 1999 р. 62

ФІЛОСОФІЯ

Іван Чорноморденко
Епістемологічні практики
в Східноазійській цивілізації 65

РЕЦЕНЗІЇ

Захарченко В.І., Борисов О.Г., Молін Є.В. Державна політика
інвестування реального сектору економіки. - Одеса, 2005
В.М. Гончаров 68

КРУГЛИЙ СТІЛ

Українська перспектива 69

КОНФЕРЕНЦІЇ

"Сучасні суспільні проблеми
у вимірі соціології управління" 78

хоча б обмежити його, видається доцільним продумати комплекс заходів стосовно можливостей використання в зовнішній політиці Росії елементів політики рівноваги. Одним з таких заходів може стати акцент на двосторонні відносини з провідними європейськими партнерами Німеччини, у першу чергу Англією і Францією, що вдаються до політики рівноваги для того, щоб контролювати вплив Німеччини на Євросоюз.

Оскільки частина політичної еліти США, як і раніше, розглядає Росію як фактор консолідації сил Заходу і зміцнення атлантизму на шкоду європеїзму, то російська сторона може скористатися протиріччями між США і прагнучою до самоствердження Європою для проведення політики рівноваги у трикутнику Європа-США-Росія. Простір для маневру буде збільшуватися в міру зміцнення Росією свого економічного, оборонного потенціалу.

Впливовими факторами, що обмежують реалізацію нової німецької зовнішньої політики на російському напрямку, можуть бути, наприклад, глобалізація економічного життя, що обумовлює взаємозалежність економік різних країн; певна автономність інтересів національного капіталу стосовно зовнішньої політики своєї країни; зовнішні зв'язки транснаціональних корпорацій, що набувають самостійного характеру; американо-європейські й американо-німецькі протиріччя, що спонукують протилежні сторони використовувати у своїх інтересах фактор Росії; відродження елементів політики рівноваги в рамках ЄС.

Партнери і союзники Німеччини виявляють суперечливі почуття, спостерігаючи за виходом німецької зовнішньої політики на оперативний простір. З одного

боку, вони підтримують відмову Німеччини від колишніх самообмежень, вимагаючи, щоб вона поставила свій потенціал на службу західному співтовариству. З іншого боку - побоюються зміцнення позицій Німеччини як європейського лідера на шкоду своїм власним інтересам. Такі підозри підсилюють недовіру до Німеччини і спонукають її партнерів по ЄС (у першу чергу Францію і Великобританію) проводити модернізовану політику рівноваги і залишати питання про національну "нормальність" відкритим.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Рудольф П. Основные направления внешней политики ФРГ // Проблемы внешней и оборонной политики (сборник статей) - М.: РИСИ, 1994. - С. 62-87.
2. Шмелев Б.А. Отношение Запада к политике России в ближнем зарубежье. - М.: РИСИ, 1995. - С. 91-118.
3. Ахтамзян А.А. Объединение Германии: десять лет спустя // Эхо планеты. - 1990. - № 40.
4. Павлов Ю.М. Американско-германские отношения: партнерство и соперничество. - М.: РИСИ, 1997. - С. 345-375.
5. Джеффри Ч. Германско-российское партнерство после объединения Германии. - М.: РИСИ, 2000. - С.237-259.
6. Фишер М. Внешняя политика Германии на рубеже XX-XXI веков. Пер. с нем. Грузина П. Е. - СПб., 1998. - С. 25-168.
7. Братчиков И. Б. Внешняя политика ФРГ на пороге XXI в. - М.: РИСИ, 2000.

© С. Куріленко

Надійшла до редакції 21.01.2005

ББК 87.3 (4)

ЕПІСТЕМОЛОГІЧНІ ПРАКТИКИ В СХІДНОАЗІЙСЬКІЙ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

ІВАН ЧОРНОМОРДЕНКО,

кандидат філософських наук, доцент Київського

національного університету будівництва і архітектури

У кожній цивілізації є різні епістемологічні практики. В Китаї основа епістемологічних практик, що пронизує весь світогляд китайців, отримала назву "фен-шуй". Загальновідомі досягнення китайської цивілізації свідчать про успішність епістемологічних практик, які застосовувались до того, як китайцям стала відома наука сучасного західного, європейського типу.

Дослідження різних епістемологічних практик в наш час, так само, як і раніше, є актуальним з причини очевидного зростання частоти використання понять, які пов'язані зі спробами осмислення цього явища в літературі, що безпосередньо або ж опосередковано присвячена науковому пізнанню. Епістемологічні практики в різних цивілізаціях були предметом уваги багатьох дослідників з різних галузей науки [2]. Особливості різних цивілізацій вивчали зокрема історики, антропологи, етнографи, фахівці з мистецтвознавства тощо.

Дещо ближче до філософії у цьому відношенні стоять дослідження з релігієзнавства. Однак загальновідомо, що не всі ті, хто вивчають релігію, є філософа-

ми. Часто це є ті ж самі етнографи. З цієї причини немає нічого дивного в тому, що не всіх релігієзнавців цікавлять проблеми знання і те, як до нього ставляться в тій чи іншій досліджуваній ними цивілізації.

В сучасній зарубіжній та вітчизняній філософській літературі, питання про особливості епістемологічних практик в різних цивілізаціях досліджено недостатньо. Зокрема це стосується епістемологічних практик в східноазійській цивілізації. Приклади і форми епістемологічних практик розрізняються за природою на Сході та Заході.

Мета статті - з'ясування концепту "епістемологічні практики", розширення його змісту, оскільки в східних цивілізаціях епістемологія не є процесом власне

наукового пізнання. Зокрема це можна сказати про ту цивілізацію, яка була створена народами Східної Азії. В цій цивілізації були поширені зовсім інші, ніж в європейській та близьких до неї за походженням цивілізаціях, епістемологічні практики.

Однією з особливостей східноазійської цивілізації, яка є предметом розгляду цієї статті, було те, що майже вся її основа створена в Стародавньому Китаї. Однак усвідомлення цього факту зовсім не означає, що усю без винятку східноазійську цивілізацію та її досягнення ми повинні сприймати як результат зусиль одних тільки китайців, приписуючи іншим народам Східної Азії варварство та пасивність по відношенню до Китаю.

Якщо б ми дотримувались таких поглядів (а це і в наш час досить поширена помилка серед тих авторів, кому доводилось раніше писати про Китай), то нам довелося би взагалі оголосити представників усіх некитайських народів варварами. Це б в свою чергу призвело до поділу усіх некитайців на "варварів варених" (в'єтнамців, корейців, японців), тобто представників тих народів, які частково сприйняли китайську культуру, і "варварів сирих" (маємо на увазі не тільки якісь гірські племена з Південно-Східної Азії, як це вважають окремі автори, а усіх взагалі некитайців, зокрема і українців також), тобто представників тих народів, які зовсім не сприйняли китайську культуру [1, 34], як це дотепер прийнято вважати в Китаї.

Тим більше, що сучасні історичні дослідження походження різних елементів матеріальної культури досить переконливо свідчать про те, що ще в найдавніші часи стародавні китайці запозичили багато корисного з практики інших народів Східної Азії, а не створювали все з нуля. Китайцями, наприклад була запозичена у народів Південно-Східної Азії культура рису, а також методи іригації, які були пов'язані з вирощуванням цієї сільськогосподарської культури.

Пізніше, розселяючись з долини річки Хуанхе, де вони спочатку мешкали, в долину річки Янцзи і на південь від неї, стародавні китайці запозичили у місцевих народів дуже багато елементів їх матеріальної культури, зокрема окремі сільськогосподарські культури, методи господарювання і способи побудови житла. Більше того, відомо, що колонізуючи південні землі, китайці поступово асимілювали переважну більшість місцевого населення.

Так, наприклад, мешканці сучасних китайських провінцій Гуандун і Фуцзянь, яких китайці в стародавні часи називали "юе" і "мань", поступово розчинились серед переселенців із Північного Китаю. При цьому "юе" і "мань" запозичили китайські імена, одяг та звичаї. Вожді цих племен із дозволу тогочасних китайських імператорів змінювали свої імена на китайські, зокрема привласнювали собі китайські кланові імена.

Переселенці з Північного Китаю, в свою чергу, багато чому навчилися у місцевого населення. Вони почали вирощувати нові сільськогосподарські культури, та використовувати нові для них матеріали. Однак, сприймаючи окремі риси культури місцевого населення, китайці зберегли основу своєї мови (хоч і виникло багато нових діалектів), а також свою ієрогліфічну писемність [6, 9].

Ще більш вагомим було проникнення в Стародавній Китай буддистської релігії із території Стародавньої Індії, яке відбувалось насамперед в середині першого століття до Р. Х., але не обмежилось цим часом, а тривало також і на протязі кількох наступних століть. І в наш час буддизм (як правило, в комплексі з корінними китайськими релігіями - конфуці-

анством та даосизмом, на які він дуже вплинув) також продовжує залишатись однією з найбільш поширених в Китаї релігій.

Щоправда, слід підкреслити, що, потрапивши зі Стародавньої Індії до Стародавнього Китаю, буддизм сильно трансформувався порівняно зі своїм індійським першоджерелом і, якщо можна так сказати, китайзувався внаслідок цього. Таким чином в Китаї виникла особлива форма буддизму, яка отримала назву "чань-буддизм" (в Японії - "дзен-буддизм").

Сучасні дослідники Китаю стверджують, що в традиційній китайській культурі взагалі відсутні такі елементи, які б могли уникнути вирішального впливу чань-буддизму. Епістемологічні практики, які застосовувались в традиційній китайській цивілізації, також у наш час уже просто неможливо відокремити від чань-буддизму.

Загальновідомо, що в китайській цивілізації були вперше створені порох, папір, порцеляна, шовк, компас, ракети, вогнепальна зброя, повітряні змії, морозиво, а також дуже багато інших корисних речей. При цьому загальновідомо, що всі ці речі в Китаї були створені набагато раніше, ніж вони були створені потім в європейській цивілізації.

Існування усіх цих, а також інших досягнень стародавньої китайської цивілізації повинно досить переконливо свідчити про успішність тих епістемологічних практик, які застосовувались в традиційній китайській цивілізації набагато раніше того, як китайцям у кінці дев'ятнадцятого століття стала відома наука сучасного західного, європейського типу.

Досягнення народів Східної Азії, насамперед китайців, були визнані спочатку науковцями, а потім і усім людством, порівняно нещодавно, фактично тільки з другої половини двадцятого століття.

Загалом слід погодитись із тим, що визнання досягнень стародавньої китайської, а також усієї східноазійської цивілізації принесло користь не тільки народам цього регіону Азії, але й європейській науці та філософії, оскільки воно допомогло подолати так званий європоцентризм, який склався в Європі у дев'ятнадцятому столітті і був пов'язаний з відносним відставанням народів Азії від європейців, яке стало помітним у той час.

При усій успішності тих епістемологічних практик, які застосовувались ще в Стародавньому Китаї, а також і потім, на протязі багатьох століть історії як власне китайської традиційної культури, так і традиційної культури народів, що знаходились під впливом китайської цивілізації, було б досить некоректним називати їх (епістемологічні практики) наукою, як і визнавати науковим те знання, що було накопичене в традиційній китайській культурі. Адже в такому випадку взагалі втрачається зміст загальновикористовуваних понять.

Отже "наукою" за певних умов можна назвати найуспішніші із тих епістемологічних практик, які через свої особливості не можуть використовувати науковий інструментарій.

Епістемологічні практики, властиві для народів Східної Азії, у своєму походженні були пов'язані з тими історико-культурними типами господарювання, які склались в цьому регіоні ще на початку першого тисячоліття до Р. Х. Ці історико-культурні типи господарювання залишались панівними та визначальними у переважній більшості народів Східної Азії і частково Південно-Східної Азії на протязі трьох тисяч років і змінюватись почали тільки на протязі останнього часу.

Пізнання природи в Китаї має дуже давні традиції. Так, наприклад, метеорологічні та астрономічні спостереження в Стародавньому Китаї проводились, як мінімум, з середини першого тисячоліття до Різдва Христового, про що збереглися письмові свідчення.

У 104 році до Різдва Христового була проведена реформа місячного календаря, який з найдавніших часів використовувався в Китаї. З того часу рік почали ділити на дванадцять місяців за місячним календарем (365,25 дні), що було набагато точніше, ніж визначення року у тогочасній європейській традиції.

Однак знання в східноазійській цивілізації на протяжні трьох тисяч років продовжувало зростати тільки шляхом простого накопичення досвіду. І цей досвід передавався за допомогою простого запозичення.

Це особливо слід підкреслити тому, що тільки у Стародавній Греції на межі сьомого і шостого століть до Різдва Христового наука виділилась в особливу форму діяльності з властивими тільки їй методами. У інших народів цього не відбулось.

У той час, коли в Стародавній Греції виникла наука як окрема форма діяльності і наукове знання відокремилось від ненаукового, у країнах Стародавнього Сходу, в т.ч. і в Стародавньому Китаї, попри усі успіхи їх цивілізацій (іноді ці успіхи були набагато суттєвіші, ніж у стародавніх греків), не виникло такої окремої форми діяльності, яка була б спрямована на пізнання. Таким чином пізнання у країнах Стародавнього Сходу залишалось справою тих людей, для яких пізнавальна діяльність не була домінуючою.

Можна говорити про певну цілісність, яка була характерною для тих історико-культурних типів господарювання, що існували в усьому регіоні Східної Азії. Епістемологічні практики, властиві для народів Східної Азії, були, таким чином, невід'ємною складовою частиною цієї цілісності на протяжні трьох тисяч років.

Але в тих цивілізаціях, де не існує науки сучасного західного, європейського типу, або ж не існувало науки такого типу в попередні періоди історії, епістемологічні практики не повинні були приймати обов'язково якусь форму магії чи чогось подібного до магії (як її розуміють європейські народи).

Інша річ, що епістемологічні практики, притаманні цивілізаціям Східної Азії, не відмежовувались у свідомості переважною більшістю мешканців цього регіону Азії від магії та подібних до неї практик настільки серйозно, як від магії та подібних до неї практик в європейській цивілізації мала відмежуватись наука.

Власне, і саме слово "магія", як таке, що прямо протистоїть науці (в буквальному значенні цього слова), в конкретних умовах таких цивілізацій, як східноазійська цивілізація, можна використовувати тільки з великими застереженнями, оскільки в таких цивілізаціях не існувало традиції протиставлення наукових та ненаукових методів пізнання. Це також потрібно враховувати для правильного розуміння суттєвих відмінностей наукового знання від ненаукового.

У такій цивілізації, як східноазійська, практично не розмежовувались, як і зараз майстерність, мистецтво, релігія з її ритуалами та інші складові частини епістемологічних практик.

Якщо врахувати ці особливості, то стає цілком зрозумілим, чому в таких цивілізаціях, як та, що була створена народами Східної Азії, зокрема китайцями, усі епістемологічні практики повинні були зберігати тісний зв'язок із загальною основою, цієї цивілізації.

У Китаї така основа усіх епістемологічних практик, які там існували та застосовувались, отримала назву "фен-шуй". Це те, що пронизує весь світогляд

китайців, визначає все їх світобачення. Явище подібне до китайського фен-шуй, існує тільки у інших народів Східної Азії.

Фен-шуй є суто східноазійським явищем. Це потрібно підкреслити особливо тому, що останнім часом з'являються спроби (звісно, з боку індійців) вивести фен-шуй з індійського мистецтва ваасті [3], охарактеризувати його як щось вторинне по відношенню до ваасті.

Фен-шуй європейці звичайно найчастіше називають геомантикою. Його часто визначають також як особливий вид мистецтва, зв'язок із космосом, гармонію людини з собою та з навколишнім світом [7]. Іноді ті автори, які досліджують фен-шуй, звертають увагу також на узгодженість у ньому різних видів енергії, зокрема енергії людського організму з космічною енергією.

Однак навіть це не вичерпує усього, що стосується поняття "фен-шуй". Адже китайці говорять про фен-шуй і тоді, коли вони вважають обов'язковим створювати вхід до будинків традиційної китайської архітектури тільки з південної сторони, і тоді, коли вони в процесі лікування застосовують акупунктуру (голковколівання), і тоді, коли роблять астрологічний прогноз, використовуючи для віщування символи з І-Цзін ("Книги змін"), які європейці називають триграмами [5, с. 399-402].

У всіх цих, а також у багатьох інших випадках китайці звертаються (якщо є така можливість) до тих людей, які вважаються фахівцями фен-шуй. Але навіть у тих випадках, коли таких фахівців знайти важко усі намагаються дотримуватись правил цього вчення, які мають тисячолітні традиції.

Окрім того, про фен-шуй китайці говорять також і тоді, коли йдеться про китайську класичну філософію [4], і зокрема про такі символічні поняття, які традиційно використовуються в конфуціанстві та даосизмі.

Китайці завжди були схильні поширювати фен-шуй на усі без винятку сфери життя. Наприклад, в 70-рр. XIX ст. на території материкового Китаю неможливо було провести жодної технологічної реформи, або ж просто впровадити будь-яку техніку західного зразка. Водночас, на острові Тайвань, який тоді був майже не заселений китайцями і являв собою суцільні джунглі, були успішно прокладені і функціонували залізниця і телеграф. Китайці були схильні пояснювати це тим, що на цьому острові відсутні геомантичні проблеми (фен-шуй) [Цит за 6, с.178].

Епістемологічні практики, характерні для народів Східної Азії, які виявились успішними у попередні тисячоліття, не змогли, однак, витримати конкуренції з західною наукою в дев'ятнадцятому столітті.

Відставання від Європи, хоч і не одразу, зрозуміли кращі представники народів Східної Азії (у другій половині дев'ятнадцятого століття це були японці та китайці, а пізніше вже в двадцятому столітті, також і корейці). Це змусило їх розпочати освоювати основні досягнення західної цивілізації. Зокрема із освоєнням західної науки пов'язані процеси модернізації освіти, створення таких навчальних закладів західного типу як університети. Незважаючи на те, що на межі дев'ятнадцятого і двадцятого століть вже досить часто критикувалась традиційна конфуціанська система освіти, у Китаї продовжували домінувати переконання, що все китайське краще за іноземне [5, с. 413-416]. Однак, суспільство в країнах Східної Азії зазнало певної трансформації. Зокрема модифікувалися пануючі в цьому регіоні історико-культурні типи господарювання. Але ці зміни

не слід перебільшувати, як це робить частина оптимістів із числа сучасних європейських та американських авторів, які досліджують Китай.

У наш час існуючі в країнах Східної Азії історико-культурні типи господарювання вже не становлять ту цілісність, як це було на протязі останніх трьох тисяч років.

Зміни торкнулись також процесів розвитку знання. Знання в східноазійській цивілізації в наш час зростає не тільки шляхом простого накопичення досвіду.

Таким чином, в східноазійській цивілізації існували такі епістемологічні практики, які акумулювали в собі водночас наукові та позанаукові знання, котрі характеризувалися синтетичністю. І лише в XIX - XX століттях до традиційного (універсального) китайського знання додалось врешті-решт наукове знання.

Матеріали даного дослідження є корисними для більш повного філософського осмислення змісту поняття "епістемологічна практика", яке досить часто використовується в сучасній філософській гносеології та виступає дієвим чинником формування культури.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бродель Ф. Время мира. Материальная цивилизация, экономика и капитализм, XV-XVIII вв., т. 3 / Пер. с франц. - М.: Прогресс, 1992. - 680 с.
2. Васильев К. В. Истоки китайской цивилизации. - М.: Восточная литература, 1998. - 319 с.
3. Кришна Т. Индийское искусство ваасти. - М.: ФАИР-ПРЕСС, 2004. - 272 с.
4. Кобзев А. И. Учение о символах и числа в китайской классической философии. - М.: Институт философии; Институт востоковедения, 1994. - 431 с.
5. Сидихменов В. Я. Китай: страницы прошлого. 3-е изд. - М.: Наука. Главная редакция восточной литературы, 1987. - 448 с.
6. Тодер Ф. А. Тайвань и его история (XIX в.). - М.: Наука, Главная редакция восточной литературы, 1978. - 339 с.
7. Фэн-шуй. Практикум. - М.: Издательство "Астрель", 2004. - 137 с.

© І. Чорноморденко

Надійшла до редакції 13.01.2005

Захарченко В.І., Борисов О.Г., Молін Є.В.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ІНВЕСТУВАННЯ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ. – Одеса, 2005

Таку назву має нова книга авторів В.І. Захарченка, О.Г. Борисова, Є.В. Моліна, випущена видавництвом Інноваційного іпотечного центру (Одеса, 2005).

Її перевагою є глибокий аналіз динаміки інвестиційного потенціалу української економіки за останні п'ять років і визначення основних джерел фінансування реального сектору економіки в найближчій і середньостроковій перспективі. У книзі також розглянуті основні параметри державної інвестиційної політики для країни в цілому й Одеського регіону зокрема, спрямованої на активізацію інвестиційного процесу і реалізацію селективної державної підтримки інвестиційних програм і проектів.

Актуальність проблеми, що піднімається авторами, вельми значна, оскільки дефіцит інвестицій у реальному секторі української економіки є одним із ключових стримуючих факторів, що значною мірою перешкоджає її реструктуризації, підвищенню конкурентоспроможності продукції, росту експорту й обсягу імпортозаміщення, що забезпечує збільшення частки вітчизняного товаровиробника на внутрішньому ринку.

У першому розділі книги "Інвестиційний потенціал української економіки і джерела інвестування реального сектору" автори характеризують економічну модель, що склалася в національній економіці в 1999-2003 р. - період формування постіндустріалізму, коли індустріальна основа багато в чому себе вичерпала й, у зв'язку з цим, покращилися умови фінансування. Для ефективної ідентифікації і систематизації основних джерел фінансування інвестиційної діяльності та визначення їхньої ролі в цій діяльності на найближчу перспективу, авторами докладно проаналізовані джерела фінансування.

У другому розділі "Гнучка державна інвестиційна політика: підходи і методи" розкривається поняття гнучкої інвестиційної політики (ГІП) у ринковій економіці як системі керуючих впливів на інвестиційний процес, описуються два основних типи державної інвестиційної політики: загальносистемний і селективний та умови їх

реалізації та ГІП, використання правових і інституціональних методів управління інвестиційними процесами.

Третій розділ "Підвищення інвестиційної привабливості Одеської області" присвячений створенню інвестиційного портрету Одеської області, у якій автори виділяють дев'ять стратегічних проблем області: електро- і теплоенергетика, оборонний і машинобудівний комплекс, сільське господарство, розвиток транспорту, мінерально-сировинна база, недозавантаження нафтопереробних підприємств, ресурсний потенціал, екологія, інвестиції. Кожна з проблем підтверджена статистичним матеріалом. У розділі наводиться програма підвищення інвестиційної привабливості Одеської області, описуються пропонувані макети основних інформаційних матеріалів, таких як "Паспорт регіону" або інвестиційний путівник, що містять у собі зведення статистичного, інформаційного аналітичного і рекламного характеру, пропонується створення регіональних центрів проектного фінансування (РЦПФ).

Закінчується книга висновком авторів, у якому відзначається, що розв'язання викладених проблем можливе тільки за умови успішного ходу реформ, які не можуть бути реалізовані без прямої зацікавленості вищої виконавчої влади.

На нашу думку, книга має викликати безсумнівний інтерес у економістів, керівників організацій, держслужбовців усіх рангів, тобто осіб, що мають відношення до інвестиційного процесу.

*Директор департаменту міжнародних зв'язків
Східноукраїнського національного
університету імені Володимира Даля,
Заслужений діяч науки і техніки України,
професор кафедри менеджменту,
д.е.н. Гончаров В.М.*